

Donació de sang i educació per a la ciutadania: un projecte pedagògic

Mariona Graell Martín*

Resum

El projecte «Donació de Sang i Educació per a la Ciutadania» sorgeix del Banc de Sang i Teixits de Catalunya amb l'objectiu de generar una experiència educativa d'aprenentatge servei. Es proposa incrementar el número de donacions de sang perquè els joves prenguin consciència de la seva transcendència, desenvolupar el sentit que suposa aquesta acció, i que coneguin la tasca del Banc de Sang i Teixits. A partir de l'experiència de l'escola Valldemia s'expliquen els passos necessaris per dur a terme el projecte des del Banc de Sang i Teixits. En primer lloc, es formula una breu introducció on es contextualitza l'estudi; en segon terme, s'explica la metodologia que s'ha emprat per recollir la informació i organitzar-la, i en tercer lloc, es mostra l'experiència pròpiament, l'aplicació del projecte a l'escola Valldemia, amb una sistematització més teòrica.

Paraules clau

aprenentatge servei, projecte, educació per a la ciutadania, donació de sang, experiència educativa

Recepció de l'original: 8 de novembre de 2011

Acceptació de l'article: 11 de desembre de 2011

Introducció¹

Aquest article mostra una proposta educativa que vincula els centres educatius, tan formals com no formals, amb el Banc de Sang i Teixits mitjançant l'aprenentatge servei (APS). Una de les característiques fonamentals d'aquesta activitat és la creació de vincles entre diferents entitats per estudiar accions que donin resposta a unes necessitats socials, amb intencionalitat educativa, que es relacionen directament amb uns aprenentatges. Les persones que participen en aquestes pràctiques es desenvolupen i actuen en el medi en què viuen de forma autònoma i crítica, i això només és possible si es vinculen amb els altres (persones, institucions, centres o entitats). L'APS és una eina que permet enfortir la participació cívica en el propi entorn i ens mostra un camí a desenvolupar –l'educació en valors– en i des de l'àmbit comunitari.

En els programes d'APS es treballa amb entitats educatives i no educatives. És per això que aquí s'intenta mostrar l'impuls i l'origen d'un projecte des d'una entitat social. Tot un repte educatiu que promou el partenariat mitjançant el Banc de Sang i Teixits i múltiples centres i entitats educatives. Per tant, el que es busca és configurar una oferta educativa amb valors i participació ciutadana des d'entitats d'altres àmbits, com és el sanitari.

(*) Professora del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Treballa les temàtiques relacionades amb l'educació en valors, l'aprenentatge servei i les relacions de partenariat entre institucions educatives i socials. Adreça electrònica: marionagraell@ub.edu

(1) Aquest article forma part del projecte «Aprenentatge servei i educació en valors», del Grup de Recerca en Educació Moral (GREM) de la Universitat de Barcelona, que ha estat finançat amb un ajut a la recerca concedit pel programa RecerCaixa 2010 (IP: Josep M. Puig i núm. expedient: 2010ACUP 00219).

El Banc de Sang i Teixits (BST) és una entitat de la sanitat pública que té l'objectiu principal de gestionar i administrar la donació de sang. Aquesta tasca sorgeix a la Primera Guerra Mundial, on el volum de ferits que necessitaven transfusions sanguínies era molt alt. Les transfusions que es realitzaven eren directes: el donant estava connectat directament amb el malalt. D'aquesta manera la donació es feia de manera immediata sense cap tipus de procés intermediari. Aquest mètode, que se seguia d'urgència i necessitat, era considerat un procés força perillós i difícil: la possibilitat que arribés sang coagulada al malalt era elevada, la cànula que s'usava era molt gruixuda i això feia que la vena del donant perillés. Posteriorment, a la Guerra Civil Espanyola, sorgeix el primer banc de sang en mans de l'exèrcit republicà amb el Dr. Duran Jordà (Cid, 1996). Les donacions eren indirectes: primer es feien les extraccions de sang, i posteriorment, al propi camp de batalla, es feien les transfusions. A partir d'aquest conjunt d'accions, el servei de transfusió de l'exèrcit republicà es va constituir com un dels primers referents mundials d'organització de sang. En acabar, es va organitzar un dels primers bancs de sang permanents en època no bèl·lica. Els donants rebien una retribució principalment econòmica per fer la donació, i es poden classificar en voluntaris, recompensats i familiars de pacients. Malgrat que hi haguessin aquestes tres categories, la major part dels participants ho feien a canvi de diners. Això comportava que els donants tinguessin, en alguns bancs de sang, un carnet personal per poder seguir un cert control. Tot i així, no tots els bancs de sang de la península van seguir aquests tipus de consells de protecció sanitària, i això va provocar grans polèmiques sobre la donació de sang. A Sevilla, va aparèixer un centre que comprava i venia sang, lloc en el qual, casualment, apareixen diversos casos d'hepatitis. Aquest fet alerta a tota la comunitat científica hematològica (Grifols i Espés, 1997). Finalment el govern, el 1983, prohibeix la retribució econòmica als donants. A partir d'aquest moment, la donació de sang es constitueix com una acció voluntària i altruista, en benefici del malalt.

El 1981 les competències sanitàries del govern espanyol van ser transferides al català, al mateix moment que a Europa es tendia a unificar els bancs de sang. El govern català, a través de la Conselleria de Salut, es planteja reorganitzar la medicina transfusional del país: en una primera etapa, de 21 bancs de sang públics i privats, en queden 14 al 1995; en sis anys tots els bancs de sang privats s'havien anat absorbint. En la segona etapa, es redueixen a un de sol. És en aquest període quan es crea l'empresa pública que gestionarà el projecte transfusional de Catalunya. Al llarg d'onze anys es van integrant els restants bancs de sang, fins a 2006, quan s'acaba formant l'únic Banc de Sang i Teixits de Catalunya (BST) que dona servei a prop de 107 hospitals, amb tota la seva complexitat i característiques.

Avui, el BST es proposa augmentar el nombre de contribucions amb l'objectiu de donar resposta a l'augment de la demanda de productes sanguinis. Aquest és un dels primers factors que impulsen el BST a prendre mesures per analitzar exhaustivament el procés de la recollida de sang. Una d'elles és estudiar per què els membres de la comunitat que podrien participar no ho fan, i els resultats que s'obtenen remarquen la invisibilitat de la prioritat de donació de sang en la nostra societat. La consciència social per tal que s'entengui que la donació de productes sanguinis és necessària no existeix com a idea global. Hi ha molts sectors socials a qui no arriba aquest missatge. Això fa que persones que podrien contribuir-hi, no ho fan per falta d'informació. Des d'aquest diagnòstic, el BST, i concretament el departament de

màrqueting i la unitat de promoció, es planteja que han de pensar noves fórmules que permetin arribar a tothom.

A partir d'aquestes dues mirades, des de l'educació en valors i des de la promoció de la donació de sang, és fa més evident la probabilitat d'acostar ambdues postures i poder intercanviar opinions i trobar punts de col·laboració. En aquest procés és on sorgeix la possibilitat d'aplicar la metodologia de l'APS per millorar la promoció de la donació de sang. I en aquest context és on es transforma la necessitat en oportunitat, i on s'inicia un treball conjunt entre el BST i el Grup de Recerca d'Educació Moral (GREM) de la UB. Fruit d'aquesta col·laboració sorgeix un projecte amb una doble finalitat: aconseguir nous donants i satisfer les necessitats sanguínies de Catalunya, alhora que propiciar experiències d'aprenentatge servei que promoguin la participació i formació de ciutadans responsables. Tant el BST com el GREM busquen aplicar el projecte d'APS de manera generalitzada als centres educatius mitjançant la proposta *Donació de sang i educació per a la ciutadania*.

L'activitat pretén formar menors de 18 anys amb l'objectiu que aquests incideixin en el seu entorn de forma positiva, explicant la necessitat de la donació de sang, ja que aquests no en poden oferir. Una vegada els participants han fet la difusió, les unitats mòbils del BST s'instal·len al centre educatiu on es du a terme el programa per facilitar la recaptació de sang als adults del barri i de l'entorn que en vulguin donar. Per tant, la finalitat del projecte és incrementar la donació de sang tot promovent una tasca formativa amb els joves que els proporcioni l'oportunitat de participar activament en una acció cívica; els acosti a un camp científic de gran interès; els mostri la feina del BST, i els predisposi positivament a convertir-se en donants quan sigui possible. Això només és factible impulsant una línia d'actuacions de donació de sang a través dels centres de primària i secundària, i a les entitats educatives no formals per tal que incideixin sobre les famílies i l'entorn social. Es proporciona una experiència en què els nois i les noies siguin els protagonistes dinamitzant en el seu entorn una campanya de recollida de sang i assumint aprenentatges científics, cívics, socials i publicitaris que en cada cas s'acordi.

Metodologia

El projecte del BST s'ha dissenyat, aplicat i desenvolupat al llarg de 5 anys en múltiples centres: formals, no formals, públics, concertats o privats. D'aquí neixen tot un conjunt d'accions que són el producte d'un estudi elaborat a través de la recerca acció (Graell, 2010) en diferents etapes. La recerca acció (Kemmis i McTaggart, 1988, p. 9) permet una participació activa dels investigadors, per tant, contribuïr en un procés que s'analitzarà i es reflexionarà per tal de poder sistematitzar-lo i millorar-lo. Tot seguit s'exposa el resultat de la posada en marxa del projecte «Donació de sang i educació per a la ciutadania», al llarg de 2 anys a 46 centres. Per fer visible la sistematització del projecte es presenta mitjançant l'experiència de l'escola Valldemia².

D'aquest estudi global s'obtenen diverses conclusions, una de les quals s'explica en aquest article: el protocol d'actuació. A partir de l'experiència de l'escola Vallde-

(2) L'escola Valldemia és un centre dels Maristes que està situat a la ciutat de Mataró. Es fan tots els cursos d'escolarització reglada: infantil, primària, ESO i batxillerat. Hi ha tres línies per curs, i acull uns 1.200 alumnes.

mia es mostren quins són els passos necessaris per realitzar el projecte des del BST. Es presenta com a resultat d'un treball etnogràfic que s'ha dut a terme al llarg de dues aplicacions del projecte en aquest centre. En aquesta recerca s'han recollit les dades que permeten valorar quin és el desenvolupament de la proposta i així documentar l'alt nombre d'accions que van sorgint en la pràctica. Les tècniques que s'han emprat per a la recollida de dades han estat el diari de camp per poder escriure i reflexionar sobre tot el que va passant; les reunions de les quals s'obté informació sobre el funcionament del projecte; les entrevistes per recollir les opinions i valoracions dels participants; els qüestionaris per extreure informació més concreta sobre aspectes del projecte, i l'anàlisi de documents que ens ajuda a entendre les diferents realitats.

L'aplicació del projecte a l'escola Valldemia

Aquest apartat vol exposar el procés que se segueix per a la realització del projecte del BST. Es pretén sistematitzar un protocol d'actuació que determini cada una de les accions comunicatives, organitzatives i formatives que s'han d'operativitzar per al seu desenvolupament. Així doncs, el que es presenta són els quatre moments per dur a terme el projecte, exemplificat en l'escola Valldemia: establir el primer contacte amb el centre, concretar el projecte, desenvolupar-lo, i avaluar-lo.

Establir el primer contacte amb el centre

Per iniciar aquesta experiència ha estat necessari posar-se en contacte amb entitats que facilitin l'arribada al centre: la Fundació Hospital (FH) i l'Institut Municipal d'Educació de Mataró (IMEM), dos espais que impulsen projectes socials i educatius a la ciutat i que, a més, aposten per fomentar l'aprenentatge servei. A ambdues entitats se'ls presenta el projecte i se'ls pregunta sobre la possibilitat de treballar-lo de forma directa amb centres del territori. Un dels que proposen és l'escola Valldemia. Pensen que és una organització educativa idònia ja que coneix l'aprenentatge servei i ha participat directament en obrir les portes a una campanya de donació de sang.

D'aquesta manera, el primer contacte del projecte del BST amb l'escola Valldemia sorgeix a partir de l'IMEM i la Fundació Hospital. Aquests els presenten el projecte i els expliquen quines possibilitats educatives poden aparèixer. Parlen amb l'equip directiu i, després del seu vistiplau, es trasllada al professorat. Llavors és quan aquest últim contacta directament amb el BST. Més tard, es concreta un dia específic de campanya de donació de sang i un altre per fer una reunió per parlar sobre el projecte, tot determinant els punts claus per dur-lo a terme.

Quadre 1. Establir el primer contacte amb el centre

Donar a conèixer el BST, el projecte i informar a la direcció del centre educatiu.
Decidir i acordar la col·laboració.
Fixar una persona de referència del centre.
Signar acords de col·laboració del treball i, si és possible, introduir-lo en el PEC.
Proporcionar un document perquè es protegeixin els drets d'imatge dels participants.
El consentiment dels pares, en cas necessari.

Concreció del projecte en el centre

En la reunió entre el personal del BST i els mestres de l'escola i la professional de l'IMEM que treballa per l'aprenentatge servei s'expliquen les característiques principals del projecte, el mètode que es vol desenvolupar —aprenentatge servei— i les possibilitats de formació i servei que són factibles. Per tal que tothom pugui visualitzar el procés, s'exemplifica com se seguiria en una aplicació estàndard, en qualsevol curs. Els participants de la reunió fan preguntes que permeten acabar d'aclarir dubtes que havien anat sorgint al llarg de l'explicació.

Un cop es tenen clares quines accions es poden desenvolupar, s'acorda el curs on es pot dur a terme (4t de primària), i es proposen accions per a la pràctica. Arriba el moment de fer la planificació i la temporització del projecte. Tot partint del dia de la donació de sang, es plantegen les possibles actuacions a fer pensant l'acció cap endarrere, és a dir, quin servei s'aplicarà, quina preparació d'aquest servei es farà, quina formació caldrà desenvolupar per poder participar directament en les accions de servei.

Al llarg de la reunió s'explica que durant aquest procés el professorat encarregat de fer el seguiment del projecte des del centre serà qui anirà propiciant als alumnes una reflexió explícita sobre les fases que es visquin del projecte. D'aquesta manera, per tal de poder concretar el projecte en el centre educatiu s'acompleixen un seguit d'aspectes que duts a terme assoleixen l'objectiu d'aquest període: adaptar el projecte a les possibilitats i potencialitats del centre on es desenvolupa.

Quadre 2. Concreció del projecte en el centre

Concretar i adaptar el projecte a les necessitats del centre: els destinataris, el servei, la formació, els continguts, el calendari i la forma de contacte.

Informar de la realització del projecte als pares i al claustre, si no s'ha fet fins ara.

Establir un document guia que permeti el seguiment de tots els acords que s'han establert.

Desenvolupar el projecte amb els grups de nois i noies

A continuació s'explica la formació, la preparació de l'acció, la realització de les accions prèvies i del mateix dia de la donació. Tot un conjunt de processos per tal que es posi en pràctica tota la planificació.

Formació

La sessió de formació es fa als tres grups de 4t primària de forma independent; en cada sessió se segueix el mateix procediment: al llarg de dues hores es treballen aspectes medicocientífics i de comunicació.

Les formacions medicocientífiques es resolen mitjançant un *powerpoint* preparat per a les escoles. A més, complementàriament a aquesta eina visual, s'afegeix material tangible, com la bossa on es diposita la sang, o el qüestionari que omplen els participants abans de donar sang. Aquesta sessió es fa mitjançant els coneixements previs dels infants, i es va avançant en matèria. Els aspectes que van sortint al llarg de la sessió per anar prenent consciència són: què és la sang; la funció de la sang en el nostre cos; quins components té; la sang no es pot fabricar; als hospitals cada dia n'utilitzen; és necessària en qualsevol intervenció quirúrgica; el BST cada dia obté

800 donacions i necessita unes 1000 bosses, i donar sang és un acte d'ajuda als altres, solidari i voluntari.

Les formacions de comunicació pretenen treballar els aspectes de la campanya de promoció que els participants faran posteriorment. Així, es considera imprescindible que rebin continguts relacionats amb el servei que han de fer. Aquests seran explicats a partir de la presa de consciència de la publicitat amb la que es troben quotidianament, i la divisió entre els tipus d'objectius que té, és a dir, entre consumista i de conscienciació. Ubicar el BST entre aquests dos grups, analitzar la falca i entendre quina és la finalitat del departament de *marketing* al fer aquest tipus de publicitat, són continguts que es treballen al llarg de la sessió. Una vegada s'han analitzat aquests factors, es passen a treballar les habilitats socials. Aquesta part es du a terme mitjançant un *role-playing*, on s'escenificaran els diferents models d'acció que es poden trobar i el discurs que es pot fer, tot reflexionant-hi.

La preparació de l'acció

Tot seguit es plantegen les tasques que poden fer en referència a aquesta necessitat social. Se'ls presenten les diferents comissions: la ràdio, les cartes, els cartells, la pancarta, els *flyers* i els periodistes. D'aquesta manera, els alumnes que participen en l'experiència es divideixen en diferents comissions, per poder fer la feina necessària per al desenvolupament de l'acció.

La comissió dels *flyers* es preocupa de fer un *logo* que animi a la població, alhora que pensa en una frase que motivi a la participació pel dia de la donació. Paral·lelament es preparen per traslladar la informació als adults sobre la necessitat de donar sang en la nostra societat.

La comissió de cartells s'encarrega de fer un *logo* similar o complementari al dels *flyers*, conjuntament amb una frase o una idea que impulsi la participació. Aquest grup s'encarregarà de penjar els cartells, i per poder-ho fer han de pensar on ho faran i on no es pot fer.

El grup de periodistes és els que prepararà un recull dels esdeveniments que vagin succeint al llarg del procés. S'encarregaran de recollir tot el que es va fent per poder escriure un document final que serveixi a la classe com a memòria per a tothom. S'encarregaran de preparar les entrevistes, i de pensar què és el més important.

La comissió de les cartes s'ocupa de considerar a qui hauria d'anar dirigida la circular i què és el que es vol comunicar. Fan diferents propostes que seran escollides pel BST. Han de pensar com les distribuiran, és a dir, quina és la millor fórmula per arribar a un nombre més alt de persones.

La comissió de la ràdio estudia la falca radiofònica; han de pensar quin escrit és l'adequat i la manera com ho faran, el to i la música, entre d'altres aspectes. Aquesta comissió també serà la que atengui els mitjans si surt qualsevol compromís més.

Accions prèvies al dia de la donació

Una vegada tot el material s'ha pensat i fet, passa pel BST per tal que aquest sigui produït a gran escala. D'aquesta manera els cartells i els *flyers* tindran un dels dibuixos elaborats pels alumnes i una frase de les que hauran proposat per animar als adults a participar: «Necessitem que tornis a donar sang, com tu necessites tornar a

respirar». A la vegada, les cartes seran impreses amb el logotip del BST per tal que els receptors vegin que hi ha una col·laboració entre els alumnes i el BST. Quan aquest material arriba a l'escola, s'inicien les accions prèvies al dia de la donació de sang. Així doncs, es penjen els cartells pels espais del carrer que estan destinats a això i als centres socials on els permetin penjar-los. Així mateix es reparteixen les cartes per cada classe de l'escola, als més grans i als més petits, alhora que expliquen la importància de la seva ajuda. Simultàniament, també les distribueixen entre els coneguts i familiars. Paral·lelament, la comissió de periodistes s'encarrega d'anar recollint totes les accions que estan realitzant els seus companys. La comissió de ràdio prepara la falca radiofònica per gravar-la i reproduir-la per l'emissora de Mataró al llarg de la setmana anterior al dia de la donació.

Diumenge 3 de febrer deixaré de respirar, diumenge 3 de febrer deixaré de menjar, diumenge 3 de febrer deixaré de beure aigua... amb la teva sang molta gent podrà continuar respirant, menjant i bevent aigua. La sang no es fabrica. Necessitem la teva sang. Diumenge 3 de febrer de deu del matí a dues del migdia a l'escola Maristes Valldemia vine a donar sang... (cançó dels Gossos)

Accions del dia de la donació

Un cop fet el servei previ, només queda dur a terme el del mateix dia de la donació de sang. Entren en acció les comissions que s'encarreguen dels *flyers*, els periodistes i els del refrigeri. Aquests últims no han hagut de preparar res, però sí que han de tenir clar com atendre una persona que ha donat sang: se'ls entrega una beguda per recuperar el volum sanguini i menjar per recuperar-se més ràpidament, i recorden que aquell dia no poden fer molts esforços. La comissió dels *flyers* els reparteix per l'escola, ja que coincideix amb la festa de l'escola on hi ha molts adults potencials. Els alumnes aturen els pares i joves majors d'edat i els donen el *flyer* explicant la importància de la donació de sang, amb un missatge com ara el següent: «Hola, bon dia, com està? Sóc un alumne de 4t de primària i hem estudiat la importància de la donació de sang (...) sabia que la sang no es fabrica?(...) si vol pot donar sang; segueixi les fletxes que el portaran a la sala de les donacions». Els periodistes, paral·lelament, fan entrevistes als que no volen participar en aquesta recollida, als que donaran, als que ho han fet i als que no han pogut. Quan surten els donants, tots els implicats en les accions agraeixen la tasca que s'ha fet.

Quadre 3. Nombre de donacions de l'escola Valldemia

	Quantitat
Participants	92
Donants	62
Donants per primera vegada	20
Oferiments	10

El quadre 3 mostra el recompte de l'efecte de les accions que han promogut els nens i nenes. Els alumnes han mobilitzat un total de 92 persones majors de 18 anys. D'aquests n'han pogut donar 82, però el més significatiu és que d'aquests n'han convençut a 20, ja que n'han donat per primer cop. Aquests resultats es reflexionen amb l'alumnat plantejant quines conseqüències tenen les accions fetes.

D'aquesta manera, en aquesta fase es du a terme el projecte i es posen en marxa tots els punts que s'havien planificat en l'anterior fase.

Quadre 4. Desenvolupar el projecte amb el grup de nois/es

Preparació del projecte: preparar la formació per als destinataris i presentar el projecte als joves participants per part del Banc de Sang i Teixits.

Formació i preparació de l'acció: dur a terme la formació d'acord amb el pla acordat. Els participants signen el pla d'acció com a responsabilitats que adquireixen. Idear la campanya de comunicació per promocionar l'espai i preparar-la.

El Servei: desenvolupar la campanya de promoció abans del dia de la recaptació de sang, i realització de la campanya de donació de sang al llarg del dia.

Reflexions i agraïments: les activitats de comunicació dels resultats, les celebracions pertinents i les activitats d'avaluació, quines activitats de reflexió es preveuen, quan i com s'efectuaran, i els agraïments pertinents als pares, al centre, a l'equip directiu, a l'equip docent.

Avaluar el desenvolupament del projecte i preveure la continuïtat

En aquesta última fase del projecte es pretenen recollir totes les valoracions que han anat sorgint al llarg del projecte. Es concreta la informació, des de les reflexions i opinions dels alumnes fins a les apreciacions que en fan els referents, tant del centre educatiu com el sanitari. A continuació es troben dos punts: en primer lloc, la de les opinions dels participants i, en segon terme, la de l'avaluació dels referents.

Les opinions dels participants

Els estudiants són la part més activa del projecte ja que hi han participat directament. Per aquest motiu es considera important recollir què n'opinen. A continuació, es poden veure els resultats que s'han extret de les 20 enquestes anònimes passades a un grup de 4t de primària que va participar en el projecte. És en aquest moment on l'activitat és valorada i on es pot percebre la repercussió en els alumnes. Seguidament, es concreten les paraules que segons ells defineixen l'experiència, la possibilitat de recomanar-la, els aspectes positius i negatius de la vivència i, finalment, el grau de participació que estimen que han tingut en el projecte.

A parer seu, les *paraules* que definirien l'experiència són, principalment i si se n'agafa una de cada temàtica: una activitat divertida, solidària, educativa i de sang.

Quadre 5. Paraules que defineixen el projecte

<i>Temes</i>	<i>Conceptes</i>
Qüestions relatives sentiments	Divertit, interessant, important, emocionant, bonic, animada, apassionant, excel·lent, agradable, energia
Qüestions de valors	Solidaritat
Qüestions curriculars	Educativa
Qüestions sanitàries	Sang, donació, malalts, hemorràgia

El infants enquestats *recomanarien* a un company o amic participar en un projecte «perquè ajuden a moltes persones i t'ho passes molt bé».

Els *aspectes positius i negatius* que destaquen són al quadre 6. Els positius es divideixen en estats d'ànim (estar acompanyat), en els valors de l'experiència, i en participar en espais on normalment no poden. Els negatius, sobretot, fan referència a no haver pogut participar i a l'actitud passiva dels adults quan s'informa de quelcom.

Quadre 6. Aspectes positius i negatius del projecte

<i>Aspectes positius</i>	<i>Aspectes negatius</i>
És emocionant, t'ho passes bé, és interessant.	Era diumenge, no vaig anar diumenge.
Estàs amb els amics.	No vaig poder anar a la TV, m'hagués agradat anar a la ràdio.
Aprrens a ser solidari, ajudes a gent que no coneixes, ajudes als malalts.	Faltava espai per la donació, el metge triga molt.
Vaig parlar a la ràdio, els flyers i les enquestes, vam animar a la gent mentre feia cua, hi ha bona publicitat.	Hauria d'haver més informació, la gent es perdia.
Ho vam fer a l'escola.	Fa fàstic la sang.
	La gent no em feia molt de cas, no em contestaven.

Pel que fa al grau d'implicació, un 40% dels enquestats consideren la seva participació normal. El 25% consideren que han tingut bastant participació en el projecte i un 15% molta.

L'avaluació dels referents

El BST i el referent del centre es troben per valorar com ha anat l'experiència. Se segueix un guió per tal de no deixar-se res. Per part del BST es té una valoració molt positiva ja que el centre ha facilitat tot el que se'ls demanava i, en concret, el referent ha estat molt autònom, és a dir, que ha treballat amb iniciativa en moments que eren necessaris. La relació amb aquest es considera fàcil i fluida. Pel que fa les sessions, l'equip del BST s'ha sentit molt còmode, els alumnes han respost molt bé a la iniciativa i s'han implicat decididament. És per aquest motiu que es considera que en aquest centre la funció del referent és clau ja que els alumnes són de 4t de primària i, per tant, necessiten molt guiatge.

El referent expressa la facilitat de trobar el sentit del projecte des del seu inici. Considera que les formacions s'han adaptat als destinataris, així com la metodologia que s'empra fa que els continguts siguin fàcils d'assolir i es busca, mitjançant les dinàmiques, la participació activa dels alumnes. Després de la formació, en el procés de l'elaboració del material és interessant i molt aclaridor que hi hagin unes comissions d'acció preestablertes, que facilitin la feina de guiatge, quan els participants dissenyin i creïn els materials de comunicació.

Pel que fa al servei previ al dia de la donació de sang es considera que la comunitat educativa queda bastant informada de l'esdeveniment. Agraeixen, però, els esforços que fa el BST en situar-los amb els mitjans de comunicació per tal de fer-ne difusió. El conjunt d'accions que s'han anat fent al llarg del projecte culminen en aquest últim moment, el dia de la recaptada de sang. Aquest dia, el referent és l'interlocutor entre la unitat mòbil i el centre educatiu. Posteriorment a aquestes conclusions —els dos referents, tant l'educatiu com el sanitari— plantegen la possibilitat de continuar l'experiència i de concretar el dia que es trobaran en el proper curs per planificar una nova aplicació.

Quadre 7. Avaluar el desenvolupament del projecte i preveure la continuïtat

Realitzar una avaluació del procés que s'ha desenvolupat.
Plantejar-se propostes per l'any vinent, tenint en compte els elements avaluats. Concretar un dia de trobada per continuar el projecte a l'entitat.

Cloenda

Els projectes d'aprenentatge servei permeten transformar les necessitats en oportunitats. En aquest cas, es presenta com des de la necessitat de la donació de sang apareix un projecte d'APS vinculat a una entitat social com és el Banc de Sang i Teixits. S'ha mostrat el que seria un bon resultat en qualsevol projecte, l'aplicació d'aquest, però el que veritablement ens ha interessat és explicar la història del disseny d'una pràctica pedagògica. És a dir, el que es proposa és la creació i l'elaboració de l'estructura del projecte «Donació de sang i educació per a la ciutadania» per tal de ser replicat tantes vegades com es vulgui amb passos similars. I això és possible a partir de les múltiples experiències que s'han dut a terme amb la corresponent valoració i sistematització posterior. En definitiva, el que s'ha presentat és el protocol d'actuació de l'experiència del Banc de Sang i Teixits, que es sintetitza en quatre punts: establir el primer contacte amb el centre, concreció del projecte en el centre, desenvolupament del mateix amb els grups de nois i noies, i avaluar els resultats i preveure la continuïtat.

Amb aquest protocol a punt per a ser utilitzat i replicat es fa possible treballar l'educació per a la ciutadania en diversos àmbits i esferes. Una proposta, prou flexible per a ser aplicada en diferents centres educatius, que procura que els participants actuïn directament amb l'entorn per tal de millorar-lo. Cada una de les aplicacions del projecte conté accions comunitàries, organitzatives i formatives que es vinculen transversalment amb la participació activa i democràtica de les persones que el desenvolupen. Així, el protocol d'actuació recull un dels factors imprescindibles per a la realització d'un projecte d'aprenentatge servei proposat des d'una entitat social com és el Banc de Sang i Teixits, una institució exemplar que pot esdevenir font per a la posada en marxa d'experiències d'aprenentatge servei, un dels reptes pedagògics per aquests temps postmoderns.

Referències

- Berger, C. (2003) *The complete guide to service learning: Proven, practical ways to engage students in civic responsibility, academic curriculum, & social action*. Minneapolis, Free Spirit.
- Cid, F. (1996) *La contribució científica catalana a la medicina i cirurgia de guerra (1936 - 1939)*. Barcelona, Fundació Uriach.
- Curtis, B. (1992) *Working well together: Community colleges in literacy partnerships that work = S'unir pour reussir: Exemples de partenariats efficaces realisés par des colleges communautaires dans le domaine de l'alphabetisation*. Ontario, National Literacy Secretariat.
- Dewey, J. (1957) *Educación y democracia*. Buenos Aires, Editorial Losada.
- Elliott, J. (1994) *La investigación-acción en educación*. Madrid, Ediciones Morata.
- Furco, A.; Billig, S. (2002) *Service-learning: The essence of the pedagogy*. Berkeley, Information Age Pub Inc.
- Goyette, G.; Lessard-Hébert, M. (1988) *La investigación-acción: Sus funciones, sus fundamentos y su instrumentación*. Barcelona, Laertes.
- Graell, M. (2010) *Donació de sang i educació per a la ciutadania: una experiència d'aprenentatge servei*. Barcelona, Universitat de Barcelona. Departament de Teoria i Història de l'Educació (Tesi doctoral).
- Grífols i Espès, J. (1997) *Frederic Duran i Jordà. Un mètode, una època*. Barcelona, Hemo-Institut Grífols.
- Kemmis, S.; McTaggart, R. (1988) *Cómo planificar la investigación-acción*. Barcelona, Laertes.
- Pekins, S. (2005) *Donor recruitment: Tips, techniques, and tales*. (AABB Press ed.). Bethesda, EEUU, Board.
- Puig Rovira, J. M. (2006) «El aprendizaje-servicio. Un instrumento de educación para la ciudadanía». *Cuadernos de Pedagogía*, 357, p. 56-86.
- Tapia, M. N. (2000) *Solidaridad como pedagogía*. Buenos Aires, Ciudad Nueva.
- Taylor, S. J.; Bogdan, R. (1987) *Introducción a los métodos cualitativos de investigación: La búsqueda de significados*. Barcelona, Paidós.

Donación de sangre y educación para la ciudadanía: un proyecto pedagógico

Resumen: El proyecto *Donación de Sangre y Educación para la Ciudadanía* surge del Banco de Sangre y Tejidos de Catalunya con el objetivo de generar una experiencia educativa de aprendizaje servicio. Se propone incrementar el número de donaciones de sangre concienciando a los jóvenes de la importancia de la donación, y desarrollando el sentido que supone esta acción. Se busca hacer más conocido el trabajo del Banco de Sangre y Tejidos, y de esta forma, hacerlo más visible. A partir de la experiencia del colegio Valldemia se explica el protocolo: cuáles son los pasos necesarios para impulsar el proyecto desde el Banco de Sangre y Tejidos. Lo que se presenta a continuación en primer lugar es una breve introducción donde se contextualiza el estudio; seguidamente se muestra la metodología que se usa para la recogida de información y para organizarla; posteriormente se expone la experiencia, mediante la aplicación del proyecto en el colegio Valldemia, donde se presenta a la vez su sistematización más teórica; y finalmente se concluye con una síntesis.

Palabras clave: aprendizaje servicio, proyecto, educación para la ciudadanía, donación de sangre, experiencia educativa

Don de sang et éducation à la citoyenneté : un projet pédagogique

Résumé : Le projet *Don de sang et éducation à la citoyenneté* est surgi de la Banque de sang et de tissus de Catalogne dans le but de créer une expérience éducative d'apprentissage service. Il propose d'augmenter le nombre des dons de sang afin que les jeunes prennent conscience de sa transcendance, développent le sens que suppose cette action, et découvrent la tâche de la Banque du sang et des tissus. À partir de l'expérience de l'école Valldemia, l'article explique les étapes nécessaires pour mener à terme le projet depuis la Banque du sang. En premier lieu, il formule une brève introduction dans laquelle il contextualise l'étude ; en deuxième lieu, il explique la méthodologie qui a été utilisée pour recueillir l'information et l'organiser ; en troisième lieu, il montre l'expérience proprement dite, l'application du projet à l'école Valldemia, où est présentée en même temps sa systématisation plus théorique.

Mots-clés : apprentissage service, projet, éducation à la citoyenneté, don de sang, expérience éducative

Blood donation and education for citizenship: a teaching project

Abstract: The *Blood donation and Education for Citizenship* project was set up by the Blood and Tissues Bank of Catalonia with the aim of creating an educational experience of service-learning. It aims to increase the number of blood donations so that young people are made aware of the importance of the practice and learn more about the Blood and Tissues Bank. The steps towards the implementation of the Blood and Tissues Bank's project are explained through the experience of the Valldemia School. After a brief introduction to the study, the method used to collect and organise the information is explained. The experience itself is then discussed, and the application of the project by the Valldemia School, which is where its most theoretical organisation is also surveyed.

Keywords: service-learning, project, education for citizenship, blood donation, educational experience